

Et globalt produksjonssentrums vekst og fall

- så reiste Manchester seg fra tekstilindustriens aske

Spinning Jennys hjemby Manchester var selve arnestedet for den industrielle revolusjon - med tekstilindustrien som primus motor. Men Manchester som tekstilens globale sentrum er borte, og i vår selges også her klær produsert i Asia, med finsk design fra Marimekko, fra svenske Hennes & Mauritzbutikker.

Få byer har opplevd maken til økonomisk og sosial omstilling som det Manchester har sett det siste halve århundret. Industrien og arbeidsmarkedet som skapte byen og definerte dens eksistens i flere hundre år forsvant i løpet av noen få år.

Det er ikke lenger enn 60 år siden tekstilindustrien syssel-satte hundretusener av mennesker i Manchester. Det fantes jobber i hele produksjonsprosessen, fra spinning av bomull til trykk og sying av klær.

Det var takket være tekstilindustrien at Manchester ble vuggen til den industrielle revolusjon og verdens første industrialiserte by. Dette var hovedsete for en global handel som gav byen tilnavnet "Cottonopolis" eller "Bomullsbyen". Det var her bomullspinnemaskinen Spinning Jenny ble til - en oppfinnelse som revolusjonerte tekstilindustrien og inspirerte til mer effektive produksjonsmetoder i utallige industrier verden over.

Storhetstiden som tekstilhovedstad er forbi, men Manchester er gjenfødt som et

senter for finans- og serviceindustri. I dag er bykjernen her et handle-mekka for folk i Nordvest-England, og her ligger de store butikkjedene tett i tett.

om at trykkene og fargene er flotte, men at det antakelig ikke er noe for deres generasjon. De synes det er pussig å tenke på hvordan globaliseringsringen har utviklet seg siden

Fred Broadhurst og Morven Simpson husker godt hvordan tekstilindustrien satte preg på Manchester med tusenvis av murpiper og bygninger sorte av kullsoot.

Fra kullos til Marimekko-print

Svenske Hennes & Mauritz har fem butikker i Manchester-området, to av dem ligger i sentrum. Vårens Marimekko-kolleksjon rulles ut også her. 80-åringene Fred Broadhurst og Morven Simpson tar en titt på den finske designen i den svenske butikken, og er enige

de selv var unge.

Morven Simpson forteller hvordan han pleide å sykle på jobb, og at han i vintermånedene ikke kunne se noen ting på grunn av den industrielle tåka.

- Jeg husker det var et enormt antall fabrikkpiper over alt i byen, sier han.

Tekst og foto: Lars Brevanger, Freelance-journalist

Fred Broadhurst husker godt hvordan alle de kullfyrte tekstilmøllene "fargela" Manchester.

- Hele byen var dekket i svart kullstov, til og med sauene her var svarte. Dette var virkelig den globale tekstilindustriens hjemby den gangen. Det er rart å tenke på at du i dag kan gå inn i en svensk butikk og kjøpe klær i finsk design som er laget i Asia.

John og Jill Hogburn liker H&Ms Marimekko-kolleksjon, selv om regntunge Manchester kan by på problemer med lett sommertøy.

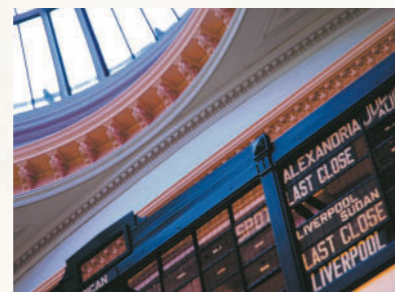
Jill og John Hogburn liker også Marimekko-kolleksjonen, men tviler på om lette sommerkjoler vil selge bra i en by som har noe av det våteste været i Storbritannia. Som så mange andre her har Jill og John familietilknytning til tekstilindustrien.

- Min bestemor var hattemaker i forstaden Stockport, forteller Jill.

Verdens tekstilhovedstad

Hadde Marimekko og Hennes & Mauritz eksistert for 70 år siden, ville produksjonen av vårkolleksjonen ganske sikkert foregått nettopp her i Manchester. Fram til 1950-tallet sto Manchester for brorparten av verdens tekstilproduksjon, og var selve hovedsetet for den globale handelen i tekstiler.

Et par minutters gange fra Hennes & Mauritz-butikken står et imponerende bygg som i dag huser et teater. Inne i den enorme hovedhallen i The Royal Exchange kan du fortsatt se rester etter det som en gang var børsen for den globale tekstilhandelen. Høyt oppe på den ene tverrveggen henger tallene for den siste utvekslingen som foregikk her så sent som i 1968.

The Royal Exchange, verdensbørsen for tekstilindustrien fram til 1968, er i dag et teater.

Rundt i hele Manchester finnes utallige spor etter byens storhetstid som globalt tekstil sentrum. Mye av bygningsmassen består av store mursteinsbygninger. Disse var lagerhus for bomull før de ble omgjort til dagens hoteller, kontorer og leiligheter.

Den industrielle revolusjon
I utkanten av byen har mange av tekstilmøllene også fått nye funksjoner, og en av de best

bevarte er i dag et museum som forteller hele historien om hvordan og hvorfor den industrielle revolusjonen startet her i Manchester.

Det var værmessige så vel som geografiske grunner til det, forklarer kurator Liz Carrington ved Quarry Bank Mill museum.

- Vi har mye regn, så det var mer enn nok til å holde vann

hjulene i møllene i gang. Det er også bedre å spinne bomull i et fuktig klima, og vi hadde tilgang på kull når dampmaskinene kom inn i produksjonen. Transport var heller ikke noe problem - med Liverpool som nærmeste havn kunne vi eksportere til hele verden, forteller Liz Carrington.

I kjølvannet av tekstilproduksjonen kom infrastruktur som kanaler, jernbane og veinett. Finansinstitusjoner så også dagens lys som en direkte konsekvens av tekstilindustrien, og en velferdsstat i miniatyr oppsto ved noen av de største tekstilmøllene. Arbeidere fikk både utdanning og helsesjekk.

Sultkatastrofe

Et eksempel på hvor viktig tekstilindustrien hadde blitt for

Manchester rundt midten av 1800-tallet, er det som skjedde da den amerikanske borgerkrigen satte en stopper for bomullsimport fra sørstatene.

Resultatet var en sultkatastrofe i Nordvest-England. Uten bomull, ingen tekstilproduksjon; titusener av

familier mistet levebrødet så å si over natta. Den dag i dag står en statue av Abraham Lincoln i Manchester sentrum, som takk for hans innsats for å gjøre slutt på borgerkrigen og for å få i gang bomullseksporten igjen.

Starten på slutten

Men på midten av 1950-tallet kom det som skulle bli starten på slutten av Manchesters tekstilindustri. Britiske produsenter av tekstilmaskineri begynte å selge til nye markeder i Asia, og dermed oppsto en ny, meget konkurransedyktig industri som til slutt skulle ta knekken på all tekstilproduksjon i Manchester.

James Rushton husker godt hva som skjedde. I 1956 begynte han å jobbe i familieforetaket Edward Rushton Son & Kenyon, et av de største firmaene som sto for salg av maskiner til tekstilindustrien.

- Vi begynte å selge maskiner til utlandet. Land som India og Pakistan begynte å produsere i direkte konkurranse med oss. En gang kom bomull fra steder som India og Pakistan, vi sto for foredlingen og sendte tekstiler og klær tilbake til India og Pakistan. Nå kunne de plutselig gjøre alt selv.

- Vi hadde ett-tusen tekstilmøller i Manchester-området, i dag er det ingen igjen, sier James Rushton.

- En del av meg synes det er veldig trist å se en slik industri forsvinne, men på den andre siden er det ganske spennende å se hva Manchester har fått til etter at tekstilindustrien forsvant.

- Manchester er virkelig en flott, internasjonal by nå. For meg er det fantastisk å ha sett hvordan byen reiste seg fra den fullstendige kollapsen vi hadde

da tekstilindustrien og alt som fulgte med den forsvant, sier James Rushton.

Fugl Fønix

Det var mange sammenfallende ting som førte til tekstilindustriens død i Manchester.

Mange av de store markedene forsvant med koloniene, omstillingen fra en arbeiderintensiv til en kapitalintensiv økonomi tok alt for lang tid og styresmaktene brukte penger på å redde andre industrier, som kullgruver og havner.

Likevel har Manchester reist seg som en Fugl Fønix etter industrikollapsen. I fjor hadde byen Storbritannias hurtigste økonomiske vekst. En meningsmåling blant britiske toppledere plasserer Manchester som favorittsted for nyetableringer.

I dag er Manchester også et av Europas største bank- og finanssentra, og hjembyen til verdens største kooperativ, The Co-operative Group. Dristig og moderne arkitektur deler nå rom med de gamle bomullslagrene.

Byen er et levende eksempel på hvordan globalisering med utskipping av produksjon og tap av kompetanse på ett felt, ikke nødvendigvis leder til en uopprettelig stagnasjon av et samfunn. Det har tatt tid, men nye jobber har blitt skapt, nye industrier har sett dagens lys og ny kompetanse utvikles stadig.

Og de som for 60-70 år siden høyst sannsynlig ville ha jobbet med å produsere tekstiler, selger nå finsk design i en svensk butikk i Spinning Jennys hjemby.